

สุนทรียะในประเพณีการแต่งงาน : การวิพากษ์แบบโพสต์โมเดิร์น

The Wedding Esthetic Tradition : The Criticism of the Post Modern Era

อารีวรรณ หัสติน
มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอมุมมองใหม่ของการรับรู้เรื่องสุนทรียะในประเพณีการแต่งงาน ภายใต้ภาวะสังคมที่เรียกว่าหลังสมัยใหม่ ที่กระบวนการรับรู้ และการให้ความหมายของคนในปัจจุบันที่มีต่อประเพณีการแต่งงานมีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการรื้อสร้างความหมาย และการประกอบสร้างความหมายใหม่ ต่อมุมมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการแต่งงาน ที่ได้ก้าวข้ามความคิดเรื่องสุนทรียะตามมาตรฐานแบบดั้งเดิม มาสู่สุนทรียะแบบหลังสมัยใหม่ ที่เน้นการสร้างสุนทรียะที่ตอบสนองความพึงพอใจในระดับปัจเจกมากขึ้น

การรับรู้สุนทรียะในประเพณีการแต่งงานแบบหลังสมัยใหม่ นำเสนอมุมมองที่มีการปรับเปลี่ยน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของประเพณีการแต่งงาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะในส่วนที่เป็นเปลือกของประเพณี ได้แก่ (1) การรับรู้เรื่องเส้นแบ่งระหว่างความเป็นคู่ตรงข้ามเลื่อนกลางลง เช่น ถูก – ผิด เหมาะสม – ไม่เหมาะสม ส่วนตัว – สาธารณะ ศิลปะ – อนาคต (2) การรื้อสร้างความเชื่อของรูปแบบในองค์ประกอบในประเพณีการแต่งงาน ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนเรื่องเวลา การเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดพิธีแต่งงาน การเปลี่ยนแปลงเรื่องสีในประเพณีการแต่งงาน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบชุดแต่งงาน และการสร้างรูปแบบของงานที่โดดเด่น ไม่ซ้ำใคร

2. การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะในส่วนที่เป็นแก่นของประเพณี เป็นการรื้อสร้างความหมายเดิมและนิยามความหมายใหม่ ตั้งแต่การนิยามความหมายใหม่ของประเพณีการแต่งงาน การนิยามเรื่องเพศ อายุกับการแต่งงาน บทบาทหน้าที่ระหว่างหญิงชาย เป็นต้น

คำสำคัญ : สุนทรียะ ประเพณีการแต่งงาน โพสต์โมเดิร์น

ABSTRACT

This article aims to present a new viewpoint of the wedding esthetic tradition under the social condition of the Post Modern era. Today, people's cognition and definition toward wedding traditions have changed for both the meaning reconstruction and the new meaning. The point of view about wedding tradition did not follow the original standard ethics, but it changed to be the Post Modern ethics which emphasized more response to individual satisfaction.

The cognition of the wedding esthetic tradition of the Post Modern era presented the changed viewpoint and affected change in wedding tradition components. There were 2 parts:

1. The esthetic changing of the form tradition such as (1) the cognition of the separate line between Binary Opposition : correct – incorrect suitable – unsuitable private – public art – obscenity and (2) the belief reconstruction pattern of the component wedding tradition since adjustment in time, changing places to wedding ceremony, changing color in wedding tradition, changing wedding dress pattern and design the new remarkable pattern which was different from the others.

2. The esthetic changing which was the core of the tradition was a meaning reconstruction and redefinition such as a new meaning definition of the wedding tradition, gender definition, age with wedding, role and duties between male and female.

Keywords : Esthetic Wedding Tradition Post Modern

บทนำ

การแต่งงาน คือ การตกลงกันของคนสองคนในการเริ่มต้นใช้ชีวิตร่วมกันแบบชีวิตครอบครัวของมนุษย์ในแต่ละสังคม อันเป็นการประกาศให้คนในสังคมของทั้งสองรับรู้ว่าคุณสองคนนี้เป็นสามีภริยากันอย่างถูกต้องตามธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคม เพื่อให้เกิดการสืบทอดทายาทอย่างถูกต้อง และเป็นการสร้างความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่ายต่อครอบครัวทั้งสอง และเด็กที่จะเกิดมาเป็นผู้สืบสันดาน ทั้งนี้ตามธรรมชาติของเพศซึ่งเป็นความเชื่อตั้งแต่ดั้งเดิมผู้ที่จะมีชีวิตเป็นครอบครัวได้ คือหญิงชายที่เป็นสามีภริยากันอันได้เข้าพิธีแต่งงานเป็นปกติตามจารีตประเพณีที่มีอยู่ในสังคมนั้น พิธีแต่งงานไม่ว่าจะหมู่ชนชาวไหน มักเชิญญาติมิตรมาร่วมงานร่วมพิธี และมีการเลี้ยงดูกันอย่างเอิกเกริก (เสฐียร โกเศศ, 2553) พิธีกรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งงานไม่ว่าของกลุ่มชนชาติใดก็ตาม ล้วนเป็นความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นสิริมงคลแก่คู่แต่งงาน เป็นพิธีกรรมที่ทำให้กำลังใจว่าการเริ่มต้นครั้งใหม่ของชีวิตคู่ต่อแต่นี้ไปจะมีแต่สิ่งดี ๆ เพราะได้ผ่านการประกอบพิธีกรรมที่เป็นมงคลแก่ชีวิตแล้ว ความเชื่อดังกล่าวเมื่อมีการปฏิบัติสืบต่อมาเรื่อย ๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง จึงเกิดเป็นประเพณีการแต่งงานของแต่ละสังคมขึ้นมาที่มีเอกลักษณ์ทางความเชื่อ พิธีกรรม วิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม แต่เป็นสิ่งที่แต่ละสังคมยึดถือและปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมเรื่อยมา

สุนทรียะ

“สุนทรียศาสตร์” เป็นแขนงวิชาหนึ่งของปรัชญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของความงามและความเหมาะสมพอดีของสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในสังคมนั้น ๆ ที่เรียกกันว่า “ศิลปะ (อารี สุทธิพันธุ์, 2533: 46 - 48) ดังนั้น เมื่อพูดถึง “สุนทรียะ” อาจมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย แต่โดยสรุป “สุนทรียะ” คือ การรับรู้อารมณ์ในเชิงบวกของปัจเจกบุคคล ที่มีการตัดสินใจในเรื่องของความงาม ความนิยม คุณค่า อันเป็นการรับรู้ที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้เสพ ซึ่งผู้เสพแต่ละคนก็มีเกณฑ์ในการตัดสินใจที่แตกต่างกันอันสืบเนื่องมาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และส่งผลต่อการรับรู้ในสุนทรียะในระดับที่แตกต่างกัน โดยความสนใจเรื่องสุนทรียะในวัฒนธรรมอันเป็นประเด็นความสนใจของบทความนี้ เป็นความสนใจที่สอดคล้องกับเซมเรล (CEMREL, 1975 อ้างถึงในวิรุณ

ตั้งเจริญ, 2553: 135 - 136) ที่สนใจว่าสุนทรียะในวัฒนธรรมของคนในสังคมอยู่ที่ไหน ทำไมจึงชื่นชมชื่นชมอย่างไร ชื่นชมในลักษณะความเป็นปัจเจก ชื่นชมในคุณค่าหรืออย่างไร

โพสต์โมเดิร์นหรือหลังสมัยใหม่

แนวความคิดโพสต์โมเดิร์นหรือหลังสมัยใหม่ ได้ก่อตัวขึ้นโดยเริ่มปรากฏครั้งแรกในสาขาศิลปะและวรรณคดีวิจารณ์ ก่อนที่จะเข้าสู่สาขาวิชาปรัชญาและสังคมศาสตร์ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547) แนวความคิดโพสต์โมเดิร์นหรือหลังสมัยใหม่ มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็น ความจริง ความรู้ คุณค่า ความเชื่อต่าง ๆ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นจริงตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น ดังนั้นจึงไม่ได้มีลักษณะสากลเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีอะไรเหนือกว่าอะไร มีแต่ลักษณะที่แตกต่าง และหลากหลายขึ้นอยู่กับ การรับรู้ และให้ความหมายของแต่ละคน แต่ละสังคม เส้นแบ่งความเป็นคู่ตรงข้ามรวมทั้งเส้นแบ่งทางพื้นที่ได้ เลื่อนหายไป ในสังคมสมัยนี้ ปัจเจกคือผู้สร้างความหมายภายใต้ปฏิบัติการหรือสร้างความหมายแก่สรรพสิ่งตามแบบฉบับของตน เป็นการนำเสนอมุมมองใหม่เพิ่มเติมมุมมองแบบเดิมๆ

สุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงาน

มุมมองต่อเรื่องสุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงาน เป็นมุมมองที่มีต่อปรากฏการณ์ของสังคมในปัจจุบัน ต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด ค่านิยม รสนิยม การประกอบสร้างความหมายของประเพณีจากคนรุ่นใหม่ที่ทำให้คุณค่า ให้ความหมายของประเพณีการแต่งงานแบบจารีตดั้งเดิมที่เคยมีมาเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่หลากหลายที่พบเห็นได้มากขึ้นทั้งวิถีคิด และวิถีปฏิบัติที่เป็นระดับปัจเจกบุคคลมากขึ้น ก่อให้เกิดความสับสนระหว่าง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะสัมพันธ์ที่มากขึ้น ดังคำพูดของจันทน์ เจริญศรี กล่าวไว้ว่า

“ในยุคหลังสมัยใหม่นั้นมีลักษณะแบบสัมพันธ์คือเชื่อว่าสิ่งที่เราศึกษามีความสัมพันธ์กับทุกอย่างในลักษณะที่ซับซ้อนมาก จนไม่อาจสืบหาหรือระบุสาเหตุที่ขับเคลื่อนโลกทางสังคมของเราได้ และไม่มีระเบียบใด ๆ ที่สามารถจะบอกถึงลักษณะความสัมพันธ์ของมันได้” (จันทน์ เจริญศรี, 2544)

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ซับซ้อน และหลากหลายในองค์ประกอบที่มากขึ้น ได้ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนในสุนทรียะของประเพณีการแต่งงานที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากขึ้นเช่นกัน บทความนี้จึงเป็นความสนใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนสุนทรียะต่อการรับรู้ในมิติคุณค่า ความหมาย ของรูปแบบประเพณี และหัวใจสำคัญของตัวประเพณีการแต่งงานของคนในปัจจุบัน ว่ามีมุมมองแตกต่างไปจากเดิมในมิติใดบ้าง มิติที่แตกต่างไปจากเดิมมีการให้คำนิยามหรือให้ความหมายใหม่อย่างไร มีมิติไหนของประเพณีที่ยังคงยึดถือไว้ตามความหมายเดิม และในขณะที่ยึดถือตามเดิมได้มีการเพิ่มเติมออกไปอย่างไร โดยใช้การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการวิเคราะห์สถานการณ์ของประเพณีการแต่งงาน อันประกอบไปด้วย (1) เอกสาร หนังสือ และบทความจากวารสารวิชาการ (2) ข่าวจากหนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต (3) การสัมภาษณ์นักวิชาการที่เป็นผู้มีความรู้ในประเพณีการแต่งงาน และผู้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานแต่งงาน เพื่อนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อมิติของประเพณีการแต่งงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะต่อการรับรู้ในมิติคุณค่า ความหมาย ของรูปแบบประเพณี และหัวใจสำคัญของ ตัวประเพณีการแต่งงานของคนในปัจจุบัน สามารถมองเห็นได้เป็น 2 ส่วนหลัก

1. การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะในส่วนที่เป็นเปลือกของประเพณี อันได้แก่ ส่วนที่เป็นองค์ประกอบ หรือลักษณะทางกายภาพของประเพณีที่สามารถสังเกตเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลง เช่น ขั้นตอนในการ ประกอบพิธีกรรมในประเพณีการแต่งงาน เวลาที่ใช้ ฤกษ์ที่ใช้ รูปแบบการจัดพิธีแต่งงาน สถานที่ แต่งงาน เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะในส่วนที่เป็นแก่นของประเพณี อันได้แก่ เนื้อหาสาระ คุณค่า ความหมายของประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม

การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะในส่วนที่เป็นเปลือกของประเพณี

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด และสามารถสังเกตเห็นได้ ชัดเจนที่สุดก็คือในส่วนที่เป็นเปลือกอันหมายถึง รูปแบบหรือองค์ประกอบภายนอกของประเพณี ที่ มีการลดทอน เพิ่มเติมขั้นตอน วิธีการนำเสนอในแบบของตนเองที่แตกต่างไปจากประเพณีดั้งเดิม เป็นการสร้างสุนทรียะเพื่อตอบสนองความชอบซึ่งในอารมณ์ของตนเอง สร้างความพึงพอใจแก่ตนเอง มากกว่าจะสร้างสุนทรียะตามแบบฉบับตายตัวของสังคมที่เคยเป็นมา อาทิ ผ่านรูปแบบการจัดประเพณี การแต่งงาน ผ่านองค์ประกอบของพิธีกรรม ผ่านการนำเสนอวิธีการคิด และสะท้อนผ่านการสร้าง ประเพณีการแต่งงานที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนและความหลากหลายทางวัฒนธรรมตามแบบฉบับ ของตนเองให้เกิดขึ้นในประเพณีการแต่งงาน และในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิให้เห็นในแต่ละ ส่วนประกอบของประเพณีการแต่งงาน ดังนี้

1. เส้นแบ่งระหว่างความเป็นคู่ตรงข้ามเลื่อนลดลง

สิ่งที่สะท้อนถึงสุนทรียะในประเพณีการแต่งงานของคนในสมัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป คือความคิด เรื่องเส้นแบ่งระหว่างความเป็นคู่ตรงข้ามได้ถูกกลบเลือนไป ซึ่งในอดีตจะมีลักษณะการให้คุณค่า กับสิ่ง ต่าง ๆ ในลักษณะแบบคู่ตรงข้าม เพื่อให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างชุดของความคิดที่ถูกสร้างขึ้นที่เป็นชุด หลักของสังคมเพื่อกำหนดระเบียบ แนวทางการปฏิบัติ ด้วยการกำหนดคู่ตรงข้ามของมันขึ้น เช่น ดี – เลว ถูก – ผิด เหมาะสม – ไม่เหมาะสม ส่วนตัว – สาธารณะ ศิลปะ – อนุชากร ทั้งนี้สุนทรียะที่ถูก สร้างขึ้นอันเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการแต่งงาน จึงเป็นไปในลักษณะเพื่อการตอบสนองสุนทรียะ ส่วนตัวของคู่บ่าวสาวมากกว่าจะตอบสนองสุนทรียะในภาพรวมของผู้ร่วมงานหรือของสังคม ดังนั้นสุนทรียะ ของคนตามแนวคิดแบบโพสต์โมเดิร์น จึงไม่มีเส้นแบ่งระหว่างคู่ตรงข้ามที่ชัดเจนอีกต่อไป ความพอใจ ความสวยงามจึงเป็นสุนทรียะแบบปัจเจกมากกว่าจะเป็นสุนทรียะชุดหลักของสังคม เช่น สุนทรียะที่ พิจารณาแบบชั่วตรงข้ามพื้นที่ส่วนตัว – พื้นที่สาธารณะ ความเป็นศิลปะ – ความอนุชากร อันซ่อนอยู่ใน ความเป็นประเพณีที่ขึ้นชื่อว่าต้องดีและงาม ดังตัวอย่างข่าวที่เป็นประเด็นร้อนที่อยู่ในความสนใจในโลก โซเชียลในช่วงหนึ่ง ที่มีคู่บ่าวสาวชาวจีนได้ถ่ายรูปพีริเวดดิงที่ไม่ได้สวมใส่ชุดแต่งงานหรือชุดแบบอื่น ๆ เหมือนที่เราได้เคยพบเห็นมา แต่ทั้งคู่ได้สร้างรูปแบบการถ่ายพีริเวดดิงใหม่เพียงสวมชุดชั้นในและโพส ท่าทางถ่ายรูปที่แสดงท่าทางที่ วาบหวิว ออกแนวอีโรติก ซึ่งนำมาซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งด้านบวกและ ด้านลบ ที่ด้านหนึ่งก็มองว่ามันคืองานศิลปะที่สวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง ในขณะที่อีกด้านหนึ่งก็มองว่า

เป็นเรื่องไม่สมควรเนื่องจากเหมือนเป็นการถ่ายหนังไปมากกว่าการถ่ายรูปวีดิทัศน์ ซึ่งควรเป็นรูปส่วนตัวมากกว่าเป็นรูปที่ควรแสดงให้ผู้อื่นได้รับรู้ (ไทยรัฐออนไลน์, 2557)

2. การรื้อสร้างความเชื่อของรูปแบบในองค์กรประกอบในประเพณีการแต่งงาน

เป้าหมายของการรื้อสร้างคือการเปลี่ยนรูป และให้นิยามใหม่กับตัวบท ทำลาย และสร้างใหม่ (จันทน์ เจริญศรี, 2544) การให้อำนาจในระดับปัจเจกต่อการรื้อสร้าง และให้ความหมายใหม่แก่สิ่งต่าง ๆ จึงเป็นกระแสใหม่ของคนในสมัยปัจจุบัน ในการมีเสรีภาพในการสร้างสุนทรียะในแบบของตนเอง นอกเหนือจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน การลดทอนองค์ประกอบต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม บริบททางสังคมเปลี่ยนส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยน ประเพณีต่าง ๆ จึงปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เช่นในประเพณีการแต่งงาน พบว่านอกเหนือจากเรื่องของการปรับเปลี่ยนในวิถีคิดของคนที่มีต่อประเพณีการแต่งงานแล้ว รูปแบบของการจัดงานในส่วนต่าง ๆ จากอดีตก็เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง เช่น ภาวะแห่งสังคมเร่งรีบ แข่งขัน

การปรับเปลี่ยนเรื่องของเวลา ในการประกอบพิธีกรรมจึงมีการลดทอนลง จากในอดีตหากเป็นประเพณีการแต่งงานกว่าจะเสร็จสิ้นของประเพณีต้องใช้ระยะเวลาาน ตั้งแต่การทาบทาม การสู่ขอ การหมั้น และถึงจะเข้าสู่พิธีแต่งงาน แต่ด้วยสภาพสังคมปัจจุบันที่ระบบทุนนิยมได้แพร่กระจายค่านิยม อุดมการณ์เรื่องทุนนิยม ทุนนิยมได้ฝังรากลึกกลงมาในระดับปัจเจกบุคคล ที่แต่ละบุคคลจะรักษาผลประโยชน์และกำไรของตนเองให้มากที่สุด การลดต้นทุนในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้สะท้อนผ่านเรื่องประเพณีวัฒนธรรม เช่น การลดวันเวลาในการจัดให้เหลือน้อยลง ด้วยเหตุผลด้านการเงิน รวมถึงเวลาของผู้ที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ทุกอย่างเบ็ดเสร็จภายในระยะเวลาที่สั้น เช่น หมั้นเช้าแต่งเย็น หรือหมั้นเช้าแต่งเช้า และฉลองกลางวันหรือเย็นภายในวันเดียว

การปรับเปลี่ยนเรื่องฤกษ์แต่งงาน ที่มีการผสมผสานระหว่างฤกษ์ที่ดีและฤกษ์ที่สะดวก สำหรับประเพณีการแต่งงานของคนไทยสมัยก่อน ถือว่าพิธีแต่งงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญตอนหนึ่งของชีวิต ฉะนั้นฤกษ์จึงต้องหาวันดี เดือนดี และเวลาที่ดี เพื่อความเป็นสิริมงคล สำหรับเดือนที่คนไทยนิยมแต่งงานคือเดือน 6, 9, 12, 2 และ 4 ส่วนเดือน 8 แม้จะเป็นเดือนคู่ แต่เป็นเดือนแรกเข้าพรรษา จึงเว้นไม่แต่งงานเลื่อนไปใช้เดือน 9 แทน (ถาวรดี มหาพันธ์ และนนท์ชญา มหาพันธ์, 2557:13) แต่ปัจจุบันได้มีการผสมผสานระหว่างช่วงเวลาที่ถือว่าเป็นฤกษ์งามยามดี กับฤกษ์สะดวกของฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ซึ่งในสังคมปัจจุบันมีความจำเป็นในหลายด้านที่หากยังยึดฤกษ์งามยามดีที่เข้มงวดเหมือนในอดีตจะทำให้ฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว รวมไปถึงญาติพี่น้องไม่สะดวกนัก เช่นบางครั้งญาติต้องเดินทางมาจากต่างจังหวัด จึงจำเป็นต้องปรับเวลาเพื่อให้สะดวกต่อการทำพิธีมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ยังคงอยู่ในช่วงของเวลาที่ดีด้วย

การเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดพิธีแต่งงาน แต่เดิมในพิธีการแต่งงานของทุกสังคมจะจัดที่บ้านหรือชุมชนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามประเพณีการแต่งงานของไทยโบราณ วันแต่งงานจะประกอบพิธีที่เรือนหอที่สร้างไว้ก่อนอันถือเป็นการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ไปพร้อมกัน อันสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องความเป็นสิริมงคลที่เกิดต่อตัวบ้าน แก่ผู้อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นมงคล

“วันแตงวันหมั้นจะไม่ใช้วันเดียวกัน มีการจัดที่ห่างกันพอสมควร เมื่อปลูกเรือนหอเสร็จแล้ว ค่อยมาหมั้นแล้วค่อยแต่ง วันแตงวันนั้นก็เป็นการสวดมนต์ และก็ทำบุญขึ้นบ้านใหม่และรุ่งเช้าก็แต่งจะเป็น ประมาณนี้” (การดี มหาจันทร์, 2557 : สัมภาษณ์)

แต่ปัจจุบัน การประกอบพิธีแต่งงานเริ่มมีการเคลื่อนย้ายพื้นที่จากบ้านไปยังพื้นที่ภายนอกมากขึ้น การให้ความหมายของความเป็นสิริมงคลไม่ได้ถูกผูกติดอยู่กับตัวสถานที่อีกต่อไป เช่น มีการจัดพิธี แต่งงานตามโรงแรมมากขึ้น หรือตามสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ สวยงาม เช่นสวนสาธารณะ พื้นที่ส่วนตัว ของครอบครัวแต่ไม่ใช่บ้าน ร้านอาหาร เป็นต้น

ขอบคุณภาพจาก <http://www.thairath.co.th>

การเปลี่ยนแปลงเรื่องสีในองค์ประกอบของประเพณีการแต่งงาน

สีเป็นเรื่องของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ที่มีความเชื่อต่อเรื่องของสีที่ใช้ในประเพณี หรือในชีวิตประจำวัน สีบางสีถูกจำกัดในการใช้ในบางวาระ และโอกาส รวมถึงความเป็นสิริมงคลที่สามารถเห็นได้จากเรื่องของสี สำหรับในประเพณีการแต่งงาน ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นประเพณีที่มีความเป็นสิริมงคล สีที่ถูกเลือกให้ใช้ในงานจึงเป็นสีที่มีความเป็นสิริมงคล ตั้งแต่สีของอาหาร ชื่อของอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ ดอกไม้ในงาน ชุดแต่งงาน การ์ดงานแต่งงาน หรือแม้แต่สีของซำร่วย ที่จะต้องใช้สีที่มีความหมายที่เป็นสิริมงคลของวันแห่งความรัก เช่น สีชมพู (ความอบอุ่น อ่อนโยน อ่อนหวาน นุ่มนวล ความรัก) สีแดง (ความมีชีวิตชีวา ความรัก ความปรารถนา) สีขาว (บริสุทธิ์ ผุดผ่อง) สีทอง (คุณค่า ความสำคัญ ความสูงส่ง) หรือโทนสีอ่อน ๆ เช่น สีครีม ซึ่งในทางจิตวิทยาเห็นว่าสี เป็นตัวกระตุ้นความรู้สึก และมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ เพราะสีที่แตกต่างต่างกันจะให้ความรู้สึกรู้สึกที่แตกต่างกัน ดังนั้น เราจึงมักใช้สีเป็นตัวแทนในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรวมถึงความหมายต่าง ๆ ผ่านสีเหล่านั้น (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2556) จากความเชื่อเรื่องของสีที่มีมาตั้งแต่ในอดีต เราจึงมักจะเห็นสีที่ถูกใช้ในประเพณีงานแต่งงานถูกจำกัดอยู่เพียงไม่กี่สีตามที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ปัจจุบัน คนก็เริ่มก้าวข้ามเส้นแบ่งระหว่างสีที่เป็นมาตรฐานในประเพณีการแต่งงานมากขึ้น เช่น คู่บ่าวสาวบางคนมีสีที่ตนเองชื่นชอบที่อาจไม่ใช่กลุ่มสีที่เป็นสิริมงคลในงานประเพณี แต่ก็ไม่ใช่สีที่ต้องห้ามของประเพณีที่เป็นงานมงคล ก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยน และนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบแนว

งานแต่งงานของตนเองมากขึ้น เช่น สีฟ้า สีเขียว ตั้งแต่บัตรเชิญงานแต่งงานที่เน้นสีที่ตนเองชอบ รูปแบบงานแต่งงาน และการกำหนดสีชุดของแขกร่วมงานเพื่อให้เข้าเนื้องาน สีชุดแต่งงาน เป็นต้น โดยนิยามใหม่ของคำว่าสีที่เป็นมงคลได้ถูกขยายออกไปจากชุดสีแดงมากขึ้น

ชุดแต่งงานที่เปลี่ยนไป

การรักษาจารีตแบบเดิมของชุดแต่งงาน ความเป็นสมัยใหม่ หรือแม้แต่การเป็นร่วมสมัย ล้วนแต่เป็นภาพแบบฉบับตายตัวของสังคม เมื่อนึกถึงชุดแต่งงานจะมีอยู่สองรูปแบบ คือชุดประจำชาติ กับชุดตะวันตกที่เน้นชุดสีขาว หรือสีอ่อนๆ ที่บ่งบอกถึงความสุข (สีชมพู) ความบริสุทธิ์ (สีขาว) ความสวยงาม (สีครีม) และรูปแบบชุดที่เน้นพอง ลากยาว เป็นแบบฉบับของความเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีรสนิยม และความเป็นคิวิไลซ์ ซึ่งแน่นอนว่าค่านิยมที่เป็นแบบแผน (แบบแผนตะวันตก) มันได้ครอบงำสังคมทั่วโลกผ่านปฏิบัติการว่าด้วยความทันสมัย ที่หมายถึงวัฒนธรรมแบบตะวันตกครอบงำมาโดยตลอดผ่านเครื่องมือการรักษาค่านิยมต่าง ๆ ที่สำคัญคือสื่อมวลชน ที่คอยผลิตซ้ำค่านิยมแบบทุนนิยมมายังประเทศโลกที่สอง และประเทศโลกที่สามมาโดยตลอด การเปลี่ยนแปลงในชุดแต่งงานที่เป็นกระแสใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนอดีต หรือเป็นสมัยใหม่ตามค่านิยมเหมือนที่ผ่านมามีแนวโน้มได้ว่าเป็นการสร้างความเป็นตัวตนที่หลากหลาย ที่ไม่เป็นแบบฉบับเดียวกับค่านิยมหลักของสังคม เช่น การผสมผสานแฟชั่นมาอยู่ในชุดแต่งงานแน่นอนว่าชุดแต่งงานมีมิติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางพิธีกรรม อันหมายถึงความศักดิ์สิทธิ์ และดีงาม การเปลี่ยนแปลงรูปแบบชุดแต่งงานที่แตกต่างไปจากเดิมทำให้เป็นการก้าวข้ามพื้นที่ระหว่างพิธีกรรมกับชีวิตส่วนตัวมากขึ้น ผ่านรูปแบบชุด รูปแบบสี ที่ไม่เหมือนชุดแต่งงานที่เป็นวาทกรรมชุดหลักของสังคม วาทกรรมชุดแต่งงานหลักของสังคมจะไม่ได้มีชุดเดียวอีกต่อไป แต่มีการสร้างชุดแต่งงานที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เช่น ชุดแต่งงานที่เรียบหรูผสมกับความเซ็กซี่ ชุดแต่งงานที่มีหน้าตาแตกต่างจากหน้าตาชุดแต่งงานที่พบเห็นได้ทั่วไป จากรูปแบบชุดที่ฟูพอง ลากยาว เปลี่ยนมาเป็นชุดธรรมดา หรือกึ่งราตรี รวมไปถึงเรื่องการใช้สีของชุดแต่งงานที่ไม่จำกัดเพียงสีไม่กี่สีเท่านั้น

ขอบคุณภาพจาก www.issue247.com

ขอบคุณภาพจาก www.pantip.com

การสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของตนในประเพณีการแต่งงาน

ความแตกต่างหลากหลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นหนึ่งในแนวคิดแบบโพสต์โมเดิร์น ดังตอนหนึ่งของหนังสือโพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยาที่กล่าวว่า

“ให้เลิกสนใจความเหมือน ความเป็นเอกภาพ การสรุปทั่วไป แต่ให้มองไปที่ความแตกต่าง ซึ่งนำไปสู่วิถีชีวิตที่ไม่ต้องใช้การเสนอภาพตัวแทน หรือไม่ต้องใช้วิถีชีวิตใดเลย” (จันทน์ เจริญศรี, 2544)

ประเพณีการแต่งงานถึงแม้จะมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคล แต่ปัจจุบันคนก็ให้ความสนใจต่อการสร้างงานแต่งงานของตนให้มีความโดดเด่น และประทับใจผู้ร่วมงานในรูปแบบที่ไม่เหมือนใคร อันเป็นการสร้างสรรค์งานแต่งงานของตนให้มีเอกลักษณ์ในฐานะประเพณีในชีวิตที่ไม่สามารถมีได้บ่อยครั้ง ซึ่งในกระบวนการสร้างสรรค์งานอาจเกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่มมากขึ้น เมื่อเทียบกับในอดีตที่ประเพณีการแต่งงานจะเกี่ยวข้องกับคนในครอบครัว และในชุมชนเท่านั้น อาทิ บทบาทของบริษัทรับจัดงาน (Organizer) ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานแต่งงาน ตั้งแต่การถ่ายภาพคู่รักที่มีแผนกำลังจะแต่งงานกัน (Pre wedding) การออกแบบเนื้องานแต่งงาน การออกแบบสถานที่ และการเลือกสถานที่จัดงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าของงาน โดยเน้นการขายงานที่ดึงเอาความเป็นตัวตนของเจ้าของงานเป็นแกนหลักในการสร้างสรรค์งาน ที่แต่ละคนย่อมอยากให้งานของตัวเองเป็นที่ประทับใจทั้งกับตนเอง และอยู่ในความประทับใจของผู้อื่น เป็นงานที่มีความแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำใคร เนื้องานที่ไม่เหมือนใคร บัตรเชิญงานแต่งงานรวมถึงของชำร่วยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ไม่ซ้ำงานอื่นเหมือนในสมัยก่อน เช่น การ์ดคีย์เป็นการค้อม ของชำร่วยก็จำกัดอยู่เพียงไม่กี่แบบ เช่น ซ้อนส้ม ตู๊กตาคุ่ ดังนั้นงานแต่งงานสมัยนี้ที่พบเห็นได้ทั่วไปจึงต้องขายความเป็นตัวตนของคู่บ่าวสาวเพื่อให้เกิดความเฉพาะ ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของร้านสตูดิโอที่กล่าวว่า

“คู่นี้มีความเป็นนักดนตรี เขาคุยกันแบบว่าอยาก แคะไม่เหมือนงานอื่นๆ เราเปลี่ยนเป็นแบบเป่าแซกเข้ามาข้อดีของมัน คือยังงั้นหนึ่งคือตัวตนของคุณ มันไม่เพค คุณเดินเข้ามากัน หนึ่งคนร้องเพลงหนึ่งคนเป่าแซก คุณได้ทำอะไรในแบบที่คุณชอบอยู่ อีกส่วนหนึ่ง คือผมมองว่าถ้าเป็นงานต่างจังหวัดแขกที่มานั่งสนใจแต่เรื่องกินกั่มหน้ากั่มตากินอย่างเดียว เขาไม่ดูหรอก การนำเสนอผ่านวิดีโอทัศน์ของคุณ เขาไม่สนใจหรอกว่าคุณจะไปรักไปชอบกันตอนไหน ผมบอกได้เลยเขาจะกั่มหน้ากั่มตากินกันกินเสร็จกันก็จะกลับ แต่งานนี้บอกได้เลยว่าแบบทุกคนจะแบบว่าเฮ้ยใครเป่าแซก เฮ้ยมันมีแบบนี้ด้วยทุกคนเอามือถือมาถ่ายอวดวิดีโอ จนเราต้องแบบว่าแหวกทางให้เราหน่อยเพราะเราถ่ายรูปไม่ได้” (วิษเรนทร์ บุญประกอบ, 2557 : สัมภาษณ์)

การทุ่มเงินสร้างสุนทรียะในงานแต่งงานสำหรับคู่ที่ไม่มีปัญหาเรื่องสถานะทางการเงิน เราจะพบว่า กลุ่มคนเหล่านี้จะมีโอกาสในการสร้างสุนทรียะให้กับตนเองได้มากกว่ากลุ่มคนที่มีสถานะทางการเงินน้อย ตั้งแต่การสร้างงานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนที่โอกาสซ้ำกับผู้อื่นก็จะน้อยลงไป เช่น การเนรมิตทูกขึ้นตอนของกระบวนการแต่งงาน ตั้งแต่การสร้างฉาก การออกแบบเนื้องาน สถานที่ ดังตัวอย่างการแต่งงานของคนดังในสังคมที่ผ่านมา

ขอบคุณภาพจาก <http://www.thairath.co.th>

การเปลี่ยนแปลงสุนทรียะในส่วนที่เป็นแก่นของประเพณี

เสรีภาพในการรื้อสร้างความหมายของประเพณี หากกล่าวถึงหัวใจสำคัญของสุนทรียะในส่วนที่เป็นแก่นในประเพณีใด ๆ ก็คือเรื่องคุณค่า ความงามในเนื้อหาสาระของประเพณีนั้น ๆ ที่แต่ละสังคมเป็นผู้สร้างขึ้นมา สังคมสร้างประเพณีที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมของตน และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งรูปแบบประเพณี ความเชื่อของประเพณีซึ่งแต่ละสังคมก็ไม่มีเหมือนกัน ซึ่งประเพณีแต่ละอย่างก็ถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ จากความหมายที่กล่าวมา จะพบว่าสุนทรียะในประเพณีแบบที่ถือเป็นมาตรฐานของสังคมหากมองจากแนวคิดโพสต์โมเดิร์น จะพบว่าความเชื่อเรื่องสุนทรียะแบบดั้งเดิมถือเป็นการประกอบสร้างความเชื่อหลักแก่คนในสังคมที่เป็นการสร้างอุดมการณ์อันหนึ่งขึ้นเพื่อสนับสนุนอุดมการณ์อีกอันหนึ่ง หรือเพื่อการรักษาอุดมการณ์ของสังคมเพื่อการรักษาโครงสร้างของสังคมเดิมเอาไว้ ดังนั้นแนวคิดแบบโพสต์โมเดิร์น จึงปฏิเสธความเชื่อ หรือความจริงดังกล่าวว่าเป็นหนึ่งเดียวของสังคม เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกเชื่อถือหรือยึดถือกันมาถือเป็นเพียงการสร้างภาพตัวแทนขึ้น ดังนั้นแนวคิดแบบโพสต์โมเดิร์น จึงเชื่อว่าคุณค่า และความหมายของสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว แต่ทุกคนมีเสรีภาพที่จะสร้างความหมาย ให้ความหมาย และให้คุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ในแบบตนเองได้ ดังที่จันทน์ เจริญศรี ได้กล่าวไว้ว่า

“ปัจเจกชนแบบหลังสมัยใหม่เป็นคนยืดหยุ่น ให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกภายใน สร้างความเป็นจริงทางสังคมแบบตัวเองขึ้น หากความหมายให้กับตัวเอง” (จันทน์ เจริญศรี, 2544 : 42)

สมัยนี้จึงเป็นสมัยที่ปัจเจกมีเสรีภาพในการสร้างสุนทรียะให้กับตนเอง โดยไม่จำเป็นว่าสุนทรียะจะสอดคล้องกับสุนทรียะแบบต้นฉบับของสังคมหรือไม่ หากเป็นสุนทรียะที่ตนเองพอใจก็ถือว่าสุนทรียะระดับปัจเจกของเขาได้เกิดขึ้นแล้ว รวมทั้งเสรีภาพในการรื้อสร้างความหมายของประเพณี ที่ปัจเจกจะเป็นผู้ให้ความหมาย ให้คุณค่าในความหมายที่เขาคือผู้นิยามขึ้น ซึ่งอาจไม่ใช่านิยามเดียวกับนิยามหลักของสังคม แต่เป็นคุณค่า และความหมายที่เขายอมรับมาเป็นของตนเอง ดังนี้

การนิยามความหมายของประเพณีการแต่งงาน เมื่อพูดถึงการแต่งงาน การแต่งงานเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวของมนุษยชาติที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ซึ่งผู้ที่เริ่มต้นชีวิตครอบครัว คือหญิงชายที่เข้าพิธีการแต่งงานกันตามจารีตประเพณีของสังคมที่เขาอยู่ พิธีการแต่งงานของทุกกลุ่มชาติพันธุ์มักจะมีการเชิญญาติมิตรมาร่วมพิธี และร่วมงานเลี้ยงฉลองการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวใหม่ ซึ่งความสำคัญของการแต่งงานในอดีตคือการมีลูกสืบสกุล (ถาวรดี มหาจันทร์ และนันท์ชญา มหาจันทร์, 2557:13)

การนิยามความหมายของประเพณีการแต่งงานของหนุ่มสาวปัจจุบันที่แตกต่างไปจากอดีต การแต่งงานถือเป็นการรับรู้ของทั้งสองครอบครัวรวมถึงคนในสังคม เป็นประเพณีที่มีคนเข้ามารับรู้เกี่ยวข้องมากมาย แต่ความหมายใหม่ของนิยามคำว่าประเพณีการแต่งงานเป็นความหมายในเชิงปัจเจกเป็นเรื่องของคนสองคน บุคคลจำนวนมากอาจไม่มีความจำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอีกต่อไป ญาติพี่น้องที่เคยต้องรวมตัวกันเตรียมของวันสุกดิบก่อนวันแต่งงาน อาจพบเห็นได้ยากขึ้นในปัจจุบัน เพราะกระบวนการต่าง ๆ ถูกทดแทนด้วยระบบ ทุนนิยมที่ทำหน้าที่ในการรับจ้างจัดทุกอย่างให้ครบทุกกระบวนการผ่านตัวแทนในการทำหน้าที่ เช่น บริษัทรับจัดงาน (Organizer) และประเพณีการแต่งงานสมัยใหม่อาจไม่ต้องเหมือนในอดีตที่ต้องมีรูปแบบพิธีกรรม ธรรมเนียมการรดน้ำ การทำพิธีสงฆ์อีกต่อไป แต่ประเพณีการแต่งงานอาจลดรูปเหลือแค่พิธีกรรมที่มีผลทางกฎหมายเท่านั้น ได้แก่ การจดทะเบียนสมรส

ขอบคุณภาพจาก <http://www.thairath.co.th>

เพศกับการแต่งงาน การรื้อสร้างความหมายของประเพณีการแต่งงานที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบันคือการก้าวข้ามกรอบจำกัดด้านเพศที่ตั้งแต่อดีตครอบเรื่องความเป็นเพศ เป็นสิ่งที่ก้าวข้ามได้ยากกับการที่จะกลายเป็นเพศตรงข้ามไม่ว่าสังคมใด โดยเฉพาะเรื่องการแต่งงานที่ถูกระบุว่าจะเป็นการแต่งงานได้ระหว่างคน 2 เพศเท่านั้น คือหญิง และชาย เพราะภายในกรอบของเพศที่มีเพียงสองเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงตำแหน่งแห่งที่ของตัวตนของเพศเพียงสองขั้ว (แคทเธอริน เบลซี, 2549) และบทบาทที่ถูกคาดหวังตามเพศของ แต่ละสังคมมาโดยตลอด เช่น เรามักจะถูกจำกัดด้วยวัฒนธรรมของสังคมให้เกิดการแบ่งแยกความเป็นหญิงชายตั้งแต่เด็กยังไม่สามารถระบุตัวตนของตนเองได้ พ่อแม่จะเลือกชุดเด็กก่อนก็ต้องเลือกให้เหมาะกับเพศทั้งสี่ที่เหมาะสม และรูปแบบของเสื้อผ้าที่มันัยถึงการแบ่งแยกเพศ แต่ปัจจุบันการรื้อสร้างความหมายของประเพณีการแต่งงานที่ไม่ได้มีเพียงหญิงชาย ได้ขยายวงกว้างมากขึ้นสู่การรับรู้ของคนในสังคม ว่าเพศเดียวกันก็สามารถมีประเพณีการแต่งงานกันได้ ซึ่งถือว่าการรื้อถอนความหมายชุดหลักของสังคมที่เคยมีมา รวมทั้งเป็นการรื้อสร้างความหมายใหม่ของคำว่าครอบครัวในสมัยปัจจุบันว่าครอบครัวอาจไม่ใช่ค่านิยมของการประกอบไปด้วย “พ่อ แม่ ลูก” แบบตายตัวอีกต่อไป แต่คำว่า

ครอบครัวอาจมีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น รูปแบบที่ประกอบไปด้วย “พ่อ พ่อ ลูก” หรือ “แม่ แม่ ลูก” แทนก็ได้ เพราะประเพณีการแต่งงาน คือ การเริ่มต้นของคนสองคนในการเป็นครอบครัวใหม่ขึ้นมา และการมีรูปแบบครอบครัวที่หลากหลายขึ้นก็ส่งผลถึงความสัมพันธ์ในเรื่องของการมีทายาทสืบต่อ นั่นคือ คู่แต่งงานชายหญิงในปัจจุบันก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีทายาทเหมือนความคิดในอดีต ความต้องการมีบุตรของครอบครัวใหม่มีจำนวนน้อยลง ทั้งนี้อาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านปัจจัยทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ วัฒนธรรมคนสมัยใหม่ และการเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวขยายมาสู่ครอบครัวเดี่ยว ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงครอบครัวรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คู่แต่งงานชายหญิง โอกาสในการเป็นไปได้ในการมีทายาทสืบสกุลจึงเท่ากับศูนย์

อายุ การก่อสร้างความหมายเดิม และนิยามความหมายใหม่ในประเพณีการแต่งงานอีกเรื่องหนึ่งคือ ว่าด้วยเรื่องอายุของชายหญิง ค่านิยมในอดีตผู้ชายมักจะต้องการมาอายุที่มากกว่าผู้หญิง ยิ่งมากยิ่งขึ้น เพราะหมายถึงวุฒิภาวะ ในการตัดสินใจ ดูแล ในฐานะของการเป็นหัวหน้าครอบครัว ในขณะที่หากผู้หญิงมีอายุมากกว่าผู้ชายมักจะถูกรหาหนักหนามากกว่า และเป็นที่ไม่น่ายินดีนักสำหรับครอบครัวฝ่ายชาย แต่ปัจจุบันการนิยามเรื่องอายุของคู่แต่งงานในลักษณะเดิมมันคลี่คลาย ผ่อนปรนลงไปมาก ความหมายใหม่ก้าวข้ามเส้นแบ่งต่าง ๆ ของความเป็นครอบครัวระหว่างหญิงชายมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสังคมที่เปลี่ยนไป ที่ทำให้ผู้หญิงมีการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้มีหน้าที่การงานที่มั่นคงขึ้น จึงทำให้ช่วงเวลาของการแต่งงานขยายออกไป ผู้หญิงจึงมีแนวโน้มที่จะแต่งงานตอนอายุมากขึ้นหรือมีแนวโน้มเป็นโสดมากกว่าอันเนื่องมาจากความสามารถในการพึ่งพาตนเองสูงขึ้น ดังนั้น โอกาสของการจะได้เจอผู้ชายในช่วงอายุที่มากกว่าตนในการเป็นผู้นำครอบครัวจึงลดน้อยลงไป และมีโอกาสมีคู่ที่มีอายุน้อยกว่าได้ ดังคำสัมภาษณ์ของ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ ที่กล่าวไว้ว่า

“แบบแผนในเรื่องนี้ก็จะเปลี่ยนไปในเรื่องของผู้ชายจะต้องอายุมากกว่าผู้หญิง เดียวนี้ก็อาจจะเลื่อนหายไปเช่นอนาคตก็อาจจะมีแนวโน้มที่ว่าผู้หญิงอายุมากกว่าผู้ชายหรือมากกว่าเยอะๆ ด้วย” (สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์, 2557 : สัมภาษณ์)

บทบาทหน้าที่หญิงชาย ของสามีภรรยาในปัจจุบันก็มีการก้าวข้ามเส้นแบ่งเรื่องพื้นที่ชายหญิงในเรื่องของบทบาทหน้าที่ รวมถึงหน้าที่การงาน ที่ผู้หญิงมักจะถูกรวมหมายงานที่อยู่ในพื้นที่ส่วนตัวหรือบ้านมาตั้งแต่อดีต แต่ผู้ชายจะมีบทบาทหน้าที่ในงานที่อยู่นอกบ้าน ดังที่ทฤษฎีสตรีนิยมกลุ่ม System Approach มองว่าแนวคิดกลุ่มนี้จะมองผู้หญิงในฐานะระบบย่อยอันหนึ่งของระบบใหญ่ ในระบบนี้จะกำหนดการแบ่งงานกันทำให้เหมาะสมกับเพศ เช่น ผู้หญิงเป็นเพศที่ดั่งท้อง จึงจำเป็นต้องเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรด้วย ดังนั้นปริมาตรของผู้หญิงจึงถูกกำหนดอยู่ในปริมาตรของครอบครัวเป็นสำคัญ (อิริวรรณ หัสติน, 2551 :8) แต่ปัจจุบันผู้หญิงได้มีบทบาทนอกปริมาตรครอบครัวมากขึ้น ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทและตำแหน่งทางสังคมที่สำคัญ เนื่องจากการมีการศึกษาที่มากขึ้น โอกาสในการได้ตำแหน่งงานที่มั่นคง และส่งผลต่อความสามารถในการดูแลตนเองรวมถึงครอบครัวมากขึ้น บทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัวในการหาเลี้ยงครอบครัวไม่จำเป็นต้องเป็นหน้าที่ของผู้ชายเท่านั้นอีกต่อไป แต่การปรับเปลี่ยนการทำหน้าที่ในครอบครัวจากอดีตที่ชายต้องทำงานนอกบ้าน ผู้หญิงต้องทำงานบ้าน เลี้ยงลูก ได้มีการสลับเปลี่ยนบทบาทระหว่างกันในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิง อาจรับบทบาทของการเป็นผู้ดูแลครอบครัว และทำงานนอกบ้าน ในขณะที่ผู้ชายอาจรับบทบาทด้านการดูแลบ้าน ดูแลลูก หรือต่างฝ่ายต่างช่วยกันทำหน้าที่ทั้งสองส่วนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ภาวะทางเศรษฐกิจที่จำเป็นมากขึ้น ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนความคิด และการให้ค่านิยมใหม่แก่บทบาทหน้าที่ของครอบครัวสมัยปัจจุบันที่ก้าวข้ามเส้นแบ่งแยกพื้นที่ในด้านการเป็นปริมาตรสาธารณะกับปริมาตรส่วนตัวที่มีต่อ

บทบาทความเป็นหญิงชายของคนรุ่นปัจจุบันมากขึ้น ดังที่ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หรือบทบาทเมื่อแต่งงานไปแล้วบทบาทของสามีที่จะต้องเป็นผู้นำเลี้ยงดูครอบครัวและภรรยาจะต้องอยู่บ้านก็เปลี่ยนไป เพราะปัจจุบันนี้สามีกับภรรยาก็ทำงานร่วมกันอันนี้พูดถึงสังคมไทยนะ แต่ในอนาคตภรรยาอาจจะเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวส่วนสามีอยู่บ้านเลี้ยงลูกก็ได้มันคือนิยามความหมายของการแต่งงานนี้มันก็จะคลี่คลายลง” (สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์, 2557 : สัมภาษณ์)

บทสรุป

การรับรู้สุนทรียะในประเพณีการแต่งงาน ของคนแต่ละคน คนแต่ละกลุ่ม คนแต่ละสังคม และคนแต่ละสมัย ต่างมีการรับรู้ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงระยะเวลา ในอดีตสุนทรียะของคนในสังคมที่มีต่อประเพณีการแต่งงานจะมีความเกี่ยวพันกับความคาดหวังของกลุ่มสูงกว่าในปัจจุบัน กลุ่มดังกล่าวมีทั้งกลุ่มขนาดเล็ก ได้แก่ครอบครัวทั้ง 2 ฝ่าย และกลุ่มขนาดใหญ่ ได้แก่สังคมที่เขาอยู่ วัฒนธรรมของสังคมที่เป็นมาตรฐานกำกับในเรื่องของการตระหนักในคุณค่า การรับรู้ การชื่นชม ของคนในสังคมยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม และการนึกคิดสูง คนจึงไม่มีโอกาสสร้างมาตรฐานใหม่ส่วนตัวขึ้นมาได้หลากหลายเหมือนในปัจจุบัน แต่สำหรับสุนทรียะของคนในสังคมปัจจุบันที่มีต่อประเพณีการแต่งงาน เป็นสุนทรียะในระดับปัจเจกมากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้คนมีพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น ทั้งพื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางความคิด การสร้างความพึงพอใจแก่ตนเองผ่านการให้ความหมายผ่านสุนทรียะในการใช้ชีวิตจึงเป็นลักษณะเฉพาะตัว เฉพาะกลุ่มมากขึ้น ยุคหลังสมัยใหม่เป็นแนวคิดที่ให้ความสนใจไปที่ความแตกต่าง และหลากหลายทางความคิด

ทางวัฒนธรรม แต่ละกลุ่มแต่ละบุคคลล้วนมีอำนาจในการสร้างความหมาย สร้างคุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง อันเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายใต้วัฒนธรรมหลักของสังคม ซึ่งความหลากหลายเป็นสิ่งที่มิได้อยู่จริงของสังคม สุนทรียะก็เช่นเดียวกัน ไม่มีสุนทรียะใดที่เป็นมาตรฐาน แต่สุนทรียะขึ้นอยู่กับความเป็นปัจเจกที่จะสร้างสรรค์สุนทรียะที่เหมาะสมกับตนเอง สร้างความพึงพอใจแก่ตนเองได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นสุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงานจึงไม่มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานสากลของมาตรฐานของสังคม แต่เป็นมาตรฐานของปัจเจกในการนิยามว่าสุนทรียะของตนเป็นแบบใด แต่ทั้งนี้

“สุนทรียะที่เกิดจากการประกอบสร้างภายใต้ความพึงพอใจของปัจเจก” ไม่ได้หมายความว่า การคิดนอกกรอบ การปฏิเสธความหมายแบบเดิมๆ และการให้ค่านิยมใหม่ จะเป็นความคิดใหม่ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับความคิดร่วมที่เป็นมาตรฐานของสังคม เพราะถึงแม้กรอบของสังคมเดิมจะถูกก้าวข้ามมากขึ้นเพียงใด แต่ร่มเงาของวัฒนธรรมหลักของสังคมก็ยังคงเป็นพื้นที่ต่าง ๆ ที่ไม่ว่าปัจเจกจะคิดก้าวข้ามเส้นแบ่งความเป็นสังคมกับความเป็นปัจเจกมากเพียงใด แต่อิทธิพลของร่มเงาวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก็ยังส่งผลที่ไม่อาจให้วิถีคิดแบบโพสต์โมเดิร์นเป็นไปอย่างอิสระไร้การควบคุม ปัจเจกยังคงมีการประนีประนอมระหว่างสุนทรียะในระดับปัจเจกกับสุนทรียะของสังคมที่ต่างฝ่ายต่างมีบทบาทซึ่งกันและกันอยู่

บทความนี้จึงเป็นเพียงภาพสะท้อนของสุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงานที่ไม่ใช่รูปแบบที่ตายตัว เพราะทุกสิ่งล้วนไม่ใช่สิ่งคงที่ ความคิด ความพอใจของแต่ละคนในสังคมแบบโพสต์โมเดิร์นก็มีการแปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา สุนทรียะแบบโพสต์โมเดิร์นในประเพณีการแต่งงานที่นำเสนอจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่ง เล็กๆ ของภาพความหลากหลายทางสังคมที่เป็นจริง

บรรณานุกรม

- _____ . (2553). **วิสัยทัศน์ศิลปกรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____ . (2557). **งานแต่งงานน้องสาวบียอนซ์คือนิยามงานแต่งในยุค Gen-Y อย่างแท้จริง**. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2557. จาก <http://issue247.com/around247/solange-knowles-wedding-beyonce-sister/>.
- _____ . (2557). 11 **ชุดเจ้าสาวแนวซีทรู - ใข่ว่าสีขาวจะดูเซ็กซี่ไม่ได้ - ว่าแต่กล้าใส่หรือเปล่า??**. วันที่ค้นข้อมูล 30 ตุลาคม 2557. จาก <http://pantip.com/topic/32773880>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). **อภิมหางานวิวาห์แห่งทศวรรษ!! ลูกสาวเจ้าสาวซีพียิ่งใหญ่อลังการดูเทพนิยาย**. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2557. จาก <http://www.thairath.co.th/content/466633>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). **อู้หู! บริเวณดั่งคู่รักจีนสยามก็ดูกันหรือยัง ?**. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2557. จาก <http://www.thairath.co.th/content/466782>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). **คู่บุญร่วมสร้างรัก 'แอฟ-สงกรานต์'**. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2557. จาก <http://www.thairath.co.th/content/254896>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). **ชายแต่งงานชาย ดูใจนาน 4 ปี พิธีตามประเพณี**. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2557. จาก <http://www.thairath.co.th/content/440878>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). **วิวาห์หวาน! ทอมชอบสินสอดขอดีแต่งงาน หลังพบรักผ่านเฟซบุ๊ก**. วันที่ค้นข้อมูล 2 พฤศจิกายน 2557. จาก <http://www.thairath.co.th/content/460782>.
- แคทเธอริน เบลซีย์. (2549). **หลังโครงสร้างนิยมฉบับย่อ**. แปลโดยอภิญา เพื่อองฟูสกุล. กรุงเทพฯ: จันทนี เจริญศรี. (2544). **โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- การดี มหาพันธ์. (2557, 28 ตุลาคม). **รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. สัมภาษณ์.
- การดี มหาพันธ์ และนันท์ชญา มหาพันธ์. (2557). **พรรณไม้ในวิถีชีวิตของคนไทย: พรรณไม้ในประเพณีชีวิต (ปลูกเรือน แต่งงาน การเกิด โคนจุก บรรพชาสามเณร อุปสมบท และการตาย)**. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 22, 1 – 23.
- วัชรินทร์ บุญประกอบ . (2557, 30 กันยายน). **เจ้าของสตูดิโอ O Photo House**. สัมภาษณ์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2547). **ศิลปะหลังสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: อีแอนด์ไอคิว.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2553). **วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมภพ จงจิตต์โพธา. (2556). **ทฤษฎีสี่**. กรุงเทพฯ: แอ๊ปเปิ้ล ฟรืนด์ซ กรุ๊ป.
- สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์. (2557, 17 ตุลาคม). **อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. สัมภาษณ์.
- เสฐียร โภเศษ. (2553). **ประเพณีเนื่องในการแต่งงาน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2533). **ประสบการณ์สุนทรียะ**. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- อารีวรรณ หัสดิน. (2551). **ภาพลักษณ์ในการนำเสนอตัวตนคนฟรีดตี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.